

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2021 m. balandžio 22 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Vartotojų apsauga – Direktyva 2008/48/EB – Vartojimo kredito sutartys – Direktyva 93/13/EEB – Nesąžiningos sąlygos – Neteisėta sąlyga grindžiamas mokėjimas – Kreditoriaus nepagrįstas praturtėjimas – Teisės į restituciją senaties terminas – Sąjungos teisės principai – Veiksmingumo principas – Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalis – Kredito sutartyje pateiktina informacija – Tam tikrų nacionalinių reikalavimų panaikinimas remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencija – Ankstesnės nacionalinės teisės akto redakcijos aiškinimas laikantis šios jurisprudencijos – Poveikis laiko atžvilgiu“

Byloje C-485/19

dėl *Krajský súd v Prešove* (Prešovo apygardos teismas, Slovakija) 2019 m. birželio 12 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2019 m. birželio 25 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

LH

prieš

Profi Credit Slovakia s. r. o.

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas J.-C. Bonichot, teisėjai L. Bay Larsen, C. Toader, M. Safjan ir N. Jääskinen (pranešėjas),

generalinis advokatas M. Szpunar,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *Profi Credit Slovakia s. r. o.*, atstovaujamos *advokátka* A. Cvíková,
- Slovakijos vyriausybės, atstovaujamos B. Ricziová,
- Europos Komisijos, atstovaujamos G. Goddin, N. Ruiz García ir A. Tokár,

susipažinęs su 2020 m. rugsėjo 3 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

* Proceso kalba: slovakų.

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsnio, Sąjungos teisės veiksmingumo principo ir 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinančios Tarybos direktyvą 87/102/EEB (OL L 133, 2008, p. 66; klaidų ištaisymai OL L 207, 2009, p. 14; OL L 199, 2010, p. 40, OL L 234, 2011, p. 46 ir OL L 36, 2015, p. 15) nuostatų, visų pirma šios direktyvos 10 straipsnio 2 dalies h ir i punktų, išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant LH ir *Profi Credit Slovakia s. r. o.* ginčą dėl šios bendrovės nepagrįsto praturtėjimo, kurį lėmė kredito gavėjo atliktas mokėjimas remiantis tariamai nesąžiningomis arba neteisėtomis vartojimo kredito sutarties sąlygomis.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Direktyva 93/13/EEB

- 3 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, 1993, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288) 6 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Valstybės narės nustato, kad nesąžiningos sąlygos naudojamos sutartyje, kurią pardavėjas ar tiekėjas sudaro su vartotoju taip, kaip numatyta jų nacionalinės teisės aktuose, nebūtų privalomos vartotojui, ir kad sutartis ir toliau būtų šalims privaloma tomis sąlygomis, jei ji gali išlikti be nesąžiningų nuostatų.“

- 4 Šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Valstybės narės užtikrina, kad vartotojų ir konkurentų naudai egzistuočių pakankamos ir veiksmingos priemonės, užkertančios kelią nuolatiniam nesąžiningų sąlygų naudojimui sutartyse, pardavėjų ar tiekėjų sudaromose su vartotojais.“

Direktyva 2008/48

- 5 Direktyvos 2008/48 tikslas, remiantis jos 1 straipsniu, yra suderinti tam tikrus valstybių narių teisės nuostatų, susijusių su vartojimo kredito sutartimis, aspektus.
- 6 Šios direktyvos 3 straipsnio i punkte sąvoka „bendros kredito kainos metinė norma“ (toliau – MN) apibrėžta kaip „bendra kredito kaina vartotojui, išreikšta metiniu bendros kredito kainos procentu, prireikus įskaičiuojant kainą, nurodytą 19 straipsnio 2 dalyje“.
- 7 Minėtos direktyvos 10 straipsnio „Informacija, kuri turi būti pateikta kredito sutartyse“ 2 dalyje nustatyta:

„Kredito sutartyje aiškiai ir glaustai nurodoma:

<...>

- g) [MN] ir bendra vartotojo mokama suma, apskaičiuota sudarant kredito sutartį; paminimos visos prielaidos, naudotos šiai normai apskaičiuoti;
- h) vartotojo atliekamų privalomų mokėjimų suma, skaičius ir periodiškumas bei tam tikrais atvejais grąžinimui skiriamų mokėjimų paskirstymo padengiant skirtingas neapmokėtas sumas, kurioms taikoma skirtinga kredito palūkanų norma, tvarka;
- i) kapitalo amortizacijos pagal terminuotą kredito sutartį atveju – vartotojo teisė paprašius nemokamai bet kuriuo metu visu kredito sutarties galiojimo laikotarpiu gauti sąskaitos išrašą, pateikiamą kaip amortizavimo lentelė.

Amortizavimo lentelėje nurodomi privalomi mokėjimai ir laikotarpiai bei sąlygos, susijusios su tokių sumų mokėjimu; lentelėje pateikiamas kiekvieno grąžinimo suskirstymas, nurodant kapitalo amortizavimą, pagal kredito palūkanų normą apskaičiuotas palūkanas ir, kai taikoma, bet kuriuos papildomus mokesčius; jei palūkanų norma nėra fiksuota arba pagal kredito sutartį papildomi mokesčiai gali būti keičiami, amortizavimo lentelėje aiškiai ir glaustai nurodoma, kad lentelės duomenys galioja tik iki kito kredito palūkanų normos arba papildomų mokesčių pakeitimo pagal kredito sutartį;

<...>“

- 8 Direktyvos 2008/48 22 straipsnio „Suderinimas ir šios direktyvos privalomas pobūdis“ 22 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Kadangi šioje direktyvoje pateikiamos suderintos nuostatos, valstybės narės negali toliau taikyti arba priimti savo nacionalinės teisės aktų nuostatų, besiskiriančių nuo nustatytų šioje direktyvoje.“

Slovakijos teisė

Civilinis kodeksas

- 9 *Občianský zákonník* (Civilinis kodeksas) 53 straipsnis suformuluotas taip:

„1. Su vartotoju sudarytoje sutartyje negali būti įtvirtinta sąlygų, dėl kurių atsiranda ryškus neatitikimas tarp šalių teisių ir pareigų vartotojo nenaudai (nesąžininga sąlyga). <...>

<...>

5. Su vartotoju sudarytoje sutartyje esančios nesąžiningos sąlygos negalioja.“

- 10 Šio kodekso 107 straipsnyje nustatyta:

„1. Teisei į restituciją, grindžiamai nepagrįstu praturtėjimu, taikomas dvejų metų senaties terminas skaičiuojant nuo momento, kai suinteresuotasis asmuo sužino apie nepagrįstą praturtėjimą ir kas praturtėjo jo sąskaita.

2. Teisei į restituciją, grindžiamai nepagrįstu praturtėjimu, taikomas ne ilgesnis kaip trejų metų senaties terminas, o tyčinio nepagrįsto praturtėjimo atveju – dešimties metų senaties terminas nuo nepagrįsto praturtėjimo dienos.

<...>“

- 11 Minėto kodekso 451 straipsnio 2 dalyje „nepagrįstas praturtėjimas“ apibrėžiamas kaip „piniginė nauda, gauta nesant teisinio pagrindo, grindžiama negaliojančiu teisės aktu arba nebeegzistuojančiu teisiniu motyvu, taip pat iš nesąžiningų šaltinių gaunama piniginė nauda“.

Įstatymas Nr. 129/2010

- 12 *Zákon č. 129/2010 Z. z. o spotrebitel'ských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov* (Įstatymas Nr. 129/2010 dėl vartojimo kreditų ir kitų vartotojams skirtų kreditų ir paskolų, kuriuo iš dalies keičiami ir papildomi tam tikri įstatymai) į Slovakijos teisę perkeltas Direktyva 2008/48.
- 13 Įstatymo Nr. 129/2010 9 straipsnio 2 dalies k punkte (ginčui pagrindinėje byloje taikytina redakcija) buvo numatyta, kad vartojimo kredito sutartyje turi būti nurodyta kredito gavėjo atliekamų privalomų mokėjimų suma, skaičius ir periodiškumas bei tam tikrais atvejais siekiant grąžinti skiriamų mokėjimų paskirstymo padengiant skirtingas neapmokėtas sumas, kurioms taikoma skirtinga kredito palūkanų norma, tvarka.
- 14 Siekdamas laikytis Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies aiškinimo, pateikto 2016 m. lapkričio 9 d. Sprendime *Home Credit Slovakia* (C-42/15, EU:C:2016:842, 51–59 punktai), Slovakijos teisės aktų leidėjas iš dalies pakeitė Įstatymą Nr. 129/2010 taip, kad nuo 2018 m. gegužės 1 d. taikytinos šio įstatymo redakcijos 9 straipsnio 2 dalies i punkte būtų numatyta vartojimo kredito sutartyje nurodyti „mokėjimų sumą, skaičių ir periodiškumą bei tam tikrais atvejais siekiant grąžinti skiriamų mokėjimų paskirstymo padengiant skirtingas neapmokėtas sumas, kurioms taikoma skirtinga kredito palūkanų norma, tvarką“.
- 15 Pagal Įstatymo Nr. 129/2010 11 straipsnio 1 dalį (pagrindinės bylos aplinkybėms taikytina redakcija) vartojimo kreditams „netaikomos palūkanos ir kiti mokesčiai“, jeigu vartojimo kredito sutartyje nenustatytos sąlygos, kurios privalomos, be kita ko, pagal šio įstatymo 9 straipsnio 2 dalies a–k punktus, arba joje neteisingai nurodoma MN vartotojo nenaudai.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 16 2011 m. gegužės 30 d. ieškovas pagrindinėje byloje ir *Profi Credit Slovakia* sudarė vartojimo kredito sutartį dėl 1 500 EUR sumos taikant 70 % palūkanų normą ir 66,31 % MN, t. y. iš viso dėl 3 698,40 EUR sumos, grąžintinos 48 mėnesinėmis 77,05 EUR įmokomis, nenurodant grąžintinų sumų paskirstymo kapitalui, palūkanoms ir kitiems kredito gavėjo mokėtiniams mokesčiams.
- 17 Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad, pirma, pagal minėtą sutartį *Profi Credit Slovakia* nuo pat sutartinių santykių pradžios galėjo taikyti 367,49 EUR dydžio mokesčius už vartotojui suteiktą galimybę ateityje pasinaudoti kredito grąžinimo atidėjimu. Pritaikius šiuos mokesčius, ieškovas pagrindinėje byloje gavo ne sutartą 1 500 EUR sumą, bet likusią 1 132,51 EUR sumą, t. y. 24 % mažesnę sumą, nors net nebuvo aišku, ar jis ketino pasinaudoti šia mokama galimybe atidėti kredito grąžinimą.
- 18 Antra, sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą patikslinta, kad šioje sutartyje nurodyta MN (66,31 %) yra mažesnė nei palūkanų norma (70 %), o tai galėjo būti susiję su aplinkybe, kad MN buvo apskaičiuota remiantis ne faktiškai *Profi Credit Slovakia* išmokėta suma. Tame sprendime nurodyta, kad pagal Slovakijos teisę dėl neteisingai nurodytos MN kreditorius praranda teisę gauti palūkanas ir su kreditu susijusius mokesčius.

- 19 Ieškovui pagrindinėje byloje grąžinus visą kredito sumą, 2017 m. vasario 2 d. teisininkas jį informavo, kad minėtos sutarties sąlyga dėl atidėjimo mokesčių yra nesąžininga ir kad jam pateikta klaidinga informacija dėl MN.
- 20 2017 m. gegužės 2 d. ieškovas pagrindinėje byloje pareiškė ieškinį, reikalaudamas grąžinti mokesčius, kurie, jo nuomone, buvo gauti nepagrįstai. Atsikirsdama *Profi Credit Slovakia* rėmėsi suinteresuotojo asmens teisės pareikšti ieškinį senatimi. 2018 m. lapkričio 15 d. sprendimu *Okresný súd Prešov* (Prešovo apylinkės teismas, Slovakija) atmetė šį ieškinį.
- 21 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas *Krajský súd v Prešove* (Prešovo apygardos teismas, Slovakija), kuriam buvo pateiktas apeliacinis skundas, mano, kad nagrinėjama sutartis įvairiais aspektais gali prieštarauti Sąjungos teisės normoms vartotojų apsaugos srityje.
- 22 Pirma, tas teismas nurodo, kad pagal Civilinio kodekso 107 straipsnio pirmą ir antrą pastraipas teisė į restituciją dėl nepagrįsto praturtėjimo išnyksta:
- suėjus „subjektyviajam“ dvejų metų senaties terminui, kuris pradedamas skaičiuoti nuo tada, kai suinteresuotasis asmuo sužinojo apie nepagrįstą praturtėjimą ir nustatė asmenį, praturtėjusį jo nenaudai; atrodo, kad nagrinėjamu atveju šio termino buvo laikytasi, nes yra mažiau nei dvejų metų skirtumas nuo ieškovo pagrindinėje byloje gautos informacijos (2017 m. vasario 2 d.) ir jo ieškinio pareiškimo (2017 m. gegužės 2 d.),
 - suėjus „objektyviam“ trejų metų senaties terminui, kuris pradedamas skaičiuoti nuo nepagrįsto praturtėjimo dienos; atrodo, kad šis terminas jau suėjo šioje byloje, nes nuo pagrindinėje byloje nagrinėjamų mokesčių sumokėjimo iki ieškinio pareiškimo praėjo daugiau nei treji metai,
 - „tyčinio“ nepagrįsto praturtėjimo atveju pasibaigus „objektyviam“ 10 metų senaties terminui, kuris pradedamas skaičiuoti nuo nepagrįsto praturtėjimo atsiradimo dienos; atrodo, kad nagrinėjamu atveju šis terminas dar nėra suėjęs.
- 23 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas visų pirma pažymi, kad objektyvaus trejų metų senaties termino eiga prasideda ir baigiasi, net jei nukentėjęs vartotojas nežinojo, ar sutarties sąlyga, dėl kurios nepagrįstai praturtėjama, yra nesąžininga arba neteisėta. Jo teigimu, tokia nacionaline nuostata gali būti pažeista Chartijos 47 straipsnyje garantuojama teisė į veiksmingą teisminę apsaugą ir ji gali būti nesuderinama su Teisingumo Teismo jurisprudencija, susijusia su vartotojų apsauga, visų pirma numatyta Direktyvoje 93/13 ir Direktyvoje 2008/48.
- 24 Be to, jeigu toks senaties terminas, taikomas neatsižvelgiant į galimą vartotojo nežinojimą, būtų pripažintas suderinamu su Sąjungos teise, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių, ar taip pat būtų ir jam tenkančios įrodinėjimo pareigos atveju. Šiuo klausimu jis nurodo, kad praeityje Slovakijos teismai minėtas nacionalines nuostatas taikė vartotojams palankiu būdu, lanksčiai pripažindami nepagrįsto praturtėjimo tyčinį pobūdį ir taip leisdami suinteresuotiesiems asmenims pasinaudoti dešimties metų senaties terminu, tačiau šis požiūris buvo paneigtas 2018 m. spalio 18 d. *Najvyšší súd Slovenskej republiky* (Slovakijos Respublikos Aukščiausiasis Teismas) sprendimu.
- 25 Iš šio sprendimo matyti, kad vartotojas, kuris remiasi specialiu 10 metų senaties terminu, turi įrodyti, kad kreditorius tikrai ketino nepagrįstai praturtėti jo nenaudai ir kad, nesant tokių įrodymų, jam gali būti taikomas bendras trejų metų senaties terminas. Žemesnės pakopos Slovakijos teismai privalo laikytis minėto sprendimo. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad gali prieštarauti Chartijos 47 straipsniui ir Sąjungos teisės veiksmingumo principui, nes visos informacijos neturinčiam vartotojui praktiškai neįmanoma pateikti reikalaujamų įrodymų.

- 26 Galiausiai tuo atveju, jei Teisingumo Teismas nuspręstų, kad tokia įrodinėjimo pareiga suderinama su Sąjungos teisės reikalavimais, kiltų klausimas, pirma, dėl kokio fizinio asmens vartotojas turi įrodyti žinojimą apie savo teisių pažeidimą, kai kreditorius yra juridinis asmuo, ir, antra, koks jo teisių pažeidimo intensyvumas turi būti nustatytas.
- 27 Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad vykdydamas 2016 m. lapkričio 9 d. Sprendimą *Home Credit Slovakia* (C-42/15, EU:C:2016:842) Slovakijos teisės aktų leidėjas iš dalies pakeitė Įstatymą Nr. 129/2010, nuo 2018 m. gegužės 1 d. panaikindamas pareigą vartojimo kredito sutartyse nurodyti kredito gavėjo privalomų mokėjimų sumą, palūkanas ir kitus mokesčius, kuri buvo nurodyta šio įstatymo 9 straipsnio 2 dalies k punkte (pagrindinės bylos aplinkybėms taikytina redakcija); jos atžvilgiu reikšminga data yra 2011 m. gegužės 30 d. Ši pareiga buvo pakeista pareiga tokiose sutartyse nurodyti „mokėjimo periodiškumą“, numatytą minėto įstatymo 9 straipsnio 2 dalies i punkte (nuo 2018 m. gegužės 1 d. taikytina redakcija).
- 28 2018 m. vasario 22 d. sprendime *Najvyšší súd Slovenskej republiky* (Slovakijos Respublikos Aukščiausiasis Teismas) nusprendė, kad, kiek tai susiję su iki 2018 m. gegužės 1 d. sudarytomis sutartimis, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, Slovakijos teismai turėjo pasiekti minėtų teisės aktų pakeitimu siekiamą rezultatą, pateikdami pirminės nuostatos išaiškinimą, kuris atitinka Sąjungos teisę ir pagal kurį kreditoriai šioje nuostatoje reikalaujamą informaciją turi nurodyti tik bendrai, nedarant suskirstymo tarp privalomų mokėjimų, palūkanų ir kitų su kreditu susijusių mokesčių.
- 29 Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar dėl direktyvų poveikio, pripažinto Teisingumo Teismo jurisprudencijoje, valstybės narės teismui draudžiama nacionalinę nuostatą, kuri pripažinta nesuderinama su Sąjungos teise, aiškinti taip, kad ji atitiktų Sąjungos teisę, nemotyvuojant savo sprendimo ir nesiremiant įprastais aiškinimo metodais. Be to, jam kyla klausimas, ar tuo atveju, jeigu nuspręstų, kad Sąjungos teisę atitinkantis aiškinimas lemtų aiškinimą *contra legem*, jis galėtų remtis tiesioginiu Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies h ir i punktų poveikiu ir netaikyti atitinkamos nacionalinės nuostatos pagrindinės bylos šalis siejantiems sutartiniais santykiams pagal analogiją su tuo, ką Teisingumo Teismas pripažino, be kita ko, diskriminacijos srityje.
- 30 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pabrėžia sąsają tarp pastarųjų klausimų ir klausimų, jo pateiktų Teisingumo Teismui byloje, kurioje priimtas 2019 m. rugsėjo 5 d. Sprendimas *Pohotovost* (C-331/18, EU:C:2019:665), paskelbtas po to, kai buvo pateiktas šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą.
- 31 Šiomis aplinkybėmis *Krajský súd v Prešove* (Prešovo apygardos teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„A.

1. Ar [Chartijos] 47 straipsnis ir, netiesiogiai, vartotojo teisė į veiksmingą teisinę gynybą turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiamos [Slovakijos] civilinio kodekso 107 straipsnio 2 dalies nuostatos dėl vartotojų teisei taikomo trejų metų objektyvios senaties termino, pagal kurias vartotojo teisei į restituciją, grindžiamą nesąžininga sutarties sąlyga, senatis skaičiuojama net ir tuo atveju, kai pats vartotojas negali įvertinti nesąžiningos sutarties sąlygos, o senaties terminas pradedamas skaičiuoti net ir tuo atveju, kai vartotojas nežinojo apie nesąžiningą sutarties sąlygos pobūdį?

2. Jeigu teisės nuostatos dėl vartotojų teisei taikomo trejų metų objektyvios senaties termino skaičiavimo, nepaisant vartotojo nežinojimo, yra suderinamos su Chartijos 47 straipsniu ir veiksmingumo principu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pateikia šį klausimą:

ar Chartijos 47 straipsniui ir veiksmingumo principui prieštarauja nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias vartotojui teisme tenka pareiga įrodyti, kad asmenys, veikiantys kreditoriaus vardu, žinojo, kad kreditorius pažeidžia vartotojo teises, o nagrinėjamu atveju – įrodyti, jog žinojo, kad nenurodydamas tikslios [MN] kreditorius pažeidžia teisės normą, taip pat tai, jog žinojo, kad tokiu atveju kreditui netaikomos palūkanos ir kad kreditorius, taikydamas palūkanas, nepagrįstai praturtėjo?

3. Jeigu atsakymas į [antrąjį] klausimą būtų neigiamas, dėl kurių asmenų – kreditoriaus vadovų, akcininkų ar prekybos atstovų – vartotojas turi įrodyti, kad jie žinojo [antrajame klausime] nurodytą informaciją?
4. Jeigu atsakymas į [antrąjį] klausimą būtų neigiamas, kokio lygio žinios yra pakankamos, kad būtų pasiektas tikslas, t. y. būtų įrodytas [kreditoriaus] tyčinis nagrinėjamų teisės aktų pažeidimas finansų rinkoje?

B.

5. Ar dėl direktyvos poveikio ir pagal su juo susijusią Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudenciją šioje srityje, kaip antai 2016 m. balandžio 19 d. Sprendimą *DI* (C-441/14, EU:C:2016:278); 2004 m. spalio 5 d. Sprendimą *Pfeiffer ir kt.* (C-397/01–C-403/01, EU:C:2004:584, 113 ir 114 punktai); 2010 m. sausio 19 d. Sprendimą *Küçükdeveci* (C-555/07, EU:C:2010:21, 48 punktas); 2008 m. balandžio 15 d. Sprendimą *Impact* (C-268/06, EU:C:2008:223, 100 punktas); 2012 m. sausio 24 d. Sprendimą *Dominguez* (C-282/10, EU:C:2012:33, 25 ir 27 punktai) ir 2014 m. sausio 15 d. Sprendimą *Association de médiation sociale* (C-176/12, EU:C:2014:2, 38 punktas), draudžiama tokia nacionalinių teismų jurisprudencija, kai išvada dėl tinkamo Sąjungos teisės aiškinimo daroma netaikant aiškinimo metodų ir nepateikiant deramo pagrindimo?
6. Tuo atveju, jeigu pritaikęs aiškinimo metodus, visų pirma teleologinį, autentišką, istorinį, sisteminių, loginį (*a contrario* metodą, *reductio ad absurdum* metodą), ir visą nacionalinę teisę, kad būtų užtikrintas Direktyvos 2008/48 <...> 10 straipsnio 2 dalies h ir i punktuose nustatytas tikslas, teismas padarytų išvadą, kad aiškinimas pagal Sąjungos teisės aktus veda į padėtį *contra legem*, ar būtų galima – pavyzdžiui, pagal analogiją su santykiiais darbuotojų diskriminavimo arba apsaugos atveju – pripažinti, kad minėta [šios] direktyvos nuostata turi tiesioginį poveikį, siekiant kredito santykių atveju apsaugoti verslininkus nuo vartotojų ir netaikyti Sąjungos teisės normų neatitinkančių įstatymų nuostatų?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos ir prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumą

- 32 Visų pirma *Profi Credit Slovakia* išreiškė abejonių dėl procedūros, kurios laikėsi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, pateikdamas savo prašymą, teisėtumo ir teigia, kad neturėjo galimybės iš anksto pareikšti nuomonės dėl bylos nagrinėjimo sustabdymo motyvų.
- 33 Vis dėlto šiuo klausimu svarbu priminti, kad, vykstant SESV 267 straipsnyje numatytam procesui, grindžiamam aiškiu nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo funkcijų atskyrimu, tai, kad prejudicinis klausimas dėl Sąjungos teisės galbūt buvo pateiktas be išankstinių teisminių ginčų,

neprieštarauja tam, kad Teisingumo Teismui būtų pateiktas toks klausimas, ir bet kuriuo atveju Teisingumo Teismui nepriklauso tikrinti, ar sprendimas dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą buvo priimtas pagal nacionalines teismo veiklos organizavimo ir proceso taisykles (šiuo klausimu žr. 2020 m. balandžio 30 d. Sprendimo *Blue Air – Airline Management Solutions*, C-584/18, EU:C:2020:324, 39–41 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją).

- 34 Antra, *Profi Credit Slovakia* teigia, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimai nepriimtini, nes, pirma, jie nesusiję nei su Sąjungos teisės nuostatų, kuriomis suderinamos nacionalinės senaties taisyklės, aiškinimu, nei su direktyvų poveikiu, antra, Chartijos 51 straipsniu jos taikymo sritis apribojama situacijomis, kai valstybės narės įgyvendina Sąjungos teisę, ir galiausiai šie klausimai nėra svarbūs siekiant išspręsti ginčą pagrindinėje byloje.
- 35 Slovakijos vyriausybė teigia, kad pirmasis klausimas yra nepriimtinas, nes neatitinka Teisingumo Teismo procedūros reglamento 94 straipsnio c punkte nustatytų motyvavimo reikalavimų. Šios vyriausybės teigimu, darytina išvada, kad nereikia nagrinėti trijų toliau nurodytų klausimų, pateiktų tęsiant pirmąjį. Bet kuriuo atveju trečiasis ir ketvirtasis klausimai nepriskirtini Teisingumo Teismo jurisdikcijai, nes susiję su nacionalinės teisės normų aiškinimu. Be to, penktasis ir šeštasis klausimai nėra būtini siekiant išspręsti ginčui pagrindinėje byloje, nes Teisingumo Teismas neturi nuspręsti, ar Sąjungos teisę atitinkantis aiškinimas yra galimas, ar ne, kiek tai susiję su nurodytomis Slovakijos teisės normomis, be to, yra kitas teisinis pagrindas, leidžiantis nagrinėti tiesioginį ieškinį.
- 36 Šiuo klausimu, kiek tai susiję su pirmuoju ir antruoju prejudiciniais klausimais, reikia konstatuoti, kad jie iš esmės pateikti dėl Chartijos 47 straipsnio, siejamo su Sąjungos teisės veiksmingumo principu, aiškinimo.
- 37 Remiantis Chartijos 51 straipsnio 1 dalimi, jos nuostatos skirtos valstybėms narėms tik tais atvejais, kai jos įgyvendina Sąjungos teisę, o pagal suformuotą jurisprudenciją sąvoka „Sąjungos teisės įgyvendinimas“, kaip ji suprantama pagal šią nuostatą, suponuoja sąsają tarp Sąjungos teisės akto ir aptariamų nacionalinės priemonės, kuri turi būti daugiau nei tik sričių panašumas arba vienos srities netiesioginis poveikis kitai, atsižvelgiant į Teisingumo Teismo nustatytus vertinimo kriterijus (šiuo klausimu žr. 2020 m. sausio 22 d. Sprendimo *Baldonado Martín*, C-177/18, EU:C:2020:26, 57–59 punktus ir 2020 m. liepos 16 d. Sprendimo *Adusbef ir kt.*, C-686/18, EU:C:2020:567, 51 ir 52 punktus).
- 38 Be to, iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad tik byla nagrinėjantis nacionalinis teismas, atsakingas už sprendimo priėmimą, atsižvelgdamas į konkrečias bylos aplinkybes, turi įvertinti tai, ar jo sprendimui priimti būtinas prejudicinis sprendimas, ir Teisingumo Teismui pateikiamų klausimų svarbą; jiems taikoma prezumpcija šiuo aspektu. Taigi, kai pateikiami klausimai susiję su Sąjungos teisės nuostatos išaiškinimu ar galiojimu, Teisingumo Teismas iš principo gali atsisakyti priimti sprendimą, tik jeigu akivaizdu, kad prašomas išaiškinimas visiškai nesusijęs su ginčo pagrindinėje byloje aplinkybėmis ar dalyku, jeigu problema hipotetinė arba Teisingumo Teismas neturi informacijos apie faktines ir teises aplinkybes, būtinas tam, kad naudingai atsakytų į tuos klausimus (šiuo klausimu žr. 2020 m. liepos 16 d. Sprendimo *Facebook Ireland ir Schrems*, C-311/18, EU:C:2020:559, 73 punktą ir 2020 m. spalio 8 d. Sprendimo *Union des industries de la protection des plantes*, C-514/19, EU:C:2020:803, 28 ir 29 punktus).
- 39 Nagrinėjamu atveju pirmuosiuose dviejuose prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimuose neminima jokių kitų Sąjungos teisės aktų, išskyrus Chartiją. Vis dėlto iš sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą išdėstytų motyvų matyti, kad jame aiškiai ir pakankamai nustatytas ryšys tarp Civilinio kodekso 107 straipsnio 2 dalyje įtvirtintų senaties taisyklių, taikomų vartotojo, kaip antai ieškovo pagrindinėje byloje, pareikštam ieškiniui, ir Sąjungos antrinės teisės nuostatų, kuriomis siekiama užtikrinti vartotojų apsaugą.

- 40 Iš tiesų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui konkrečiai kyla klausimas, ar šios nacionalinės teisės normos gali daryti poveikį ne tik Chartijos 47 straipsnyje įtvirtintai teisei į veiksmingą teisinę gynybą, bet ir pakenkti Direktyvos 93/13 nuostatų, susijusių su nesąžiningomis sąlygomis, ir Direktyvoje 2008/48 esančių nuostatų, susijusių su vartojimo kreditais, veiksmingumui.
- 41 Kitaip tariant, kaip savo išvados 31–33 ir 52 punktuose nurodė generalinis advokatas, pirmaisiais dviem klausimais šis teismas siekia gauti paaiškinimų, kad galėtų priimti sprendimą dėl Slovakijos teisės nuostatų, susijusių su senaties terminais, taikomų ieškiniui, pareikštam dėl su vartotojais sudarytų sutarčių, atitikties direktyvoms 93/13 ir 2008/48.
- 42 Taigi du pirmieji klausimai yra priimtini.
- 43 Dėl trečiojo ir ketvirtojo prejudicinių klausimų reikia pažymėti, kad jie iš esmės susiję su nepagrįsto praturtėjimo tyčios įrodymu, kurio reikalaujama tam, kad būtų galima taikyti Civilinio kodekso 107 straipsnio 2 dalies pabaigoje numatytą dešimties metų senaties terminą, konkrečiau kalbant, asmenų, kurių atžvilgiu toks ketinimas turi būti įrodytas, nustatymą ir žinių, kuriuos šie asmenys turi turėti šiuo klausimu, lygį.
- 44 Šiuo klausimu reikia konstatuoti, kad nei šių dviejų klausimų formuluotėse, nei su jais susijusiuose sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvuose nėra informacijos, kuria remiantis būtų galima nustatyti ryšį tarp jų ir kurios nors Sąjungos teisės nuostatos. Siekiant pateikti Sąjungos teisės išaiškinimą, kuris būtų naudingas nacionaliniam teismui, reikia, kad tas teismas tiksliai laikytųsi prašymo priimti prejudicinį sprendimą turinio reikalavimų, aiškiai išdėstytų Procedūros reglamento 94 straipsnyje, kuris prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui turi būti žinomas. Taigi, kaip nurodyta minėtame 94 straipsnyje punktuose, pačiame sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą turi būti, pirma, trumpai išdėstytos reikšmingos faktinės aplinkybės ar bent jau faktai, kuriais grindžiami klausimai, ir, antra, nurodytos priežastys, paskatinusios šį prašymą teikiantį teismą kelti klausimą dėl tam tikrų Sąjungos teisės nuostatų išaiškinimo ar galiojimo, ir jo nustatytas šių nuostatų ir pagrindinėje byloje taikomų nacionalinės teisės aktų ryšys; priešingu atveju pateikti klausimai yra nepriimtini (šiuo klausimu žr. 2018 m. balandžio 19 d. Sprendimo *Consortio Italian Management ir Catania Multiservizi*, C-152/17, EU:C:2018:264, 21, 22 ir 24 punktus bei nurodytą jurisprudenciją).
- 45 Darytina išvada, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo Teisingumo Teismui pateikti trečiasis ir ketvirtasis klausimai turi būti laikomi nepriimtinais, nes sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nėra pakankamai motyvų, leidžiančių Teisingumo Teismui pateikti naudingą atsakymą į šiuos du klausimus.
- 46 Galiausiai, kiek tai susiję su penktuoju ir šeštuoju prejudiciniais klausimais, pažymėtina, kad *Profi Credit Slovakia* ir Slovakijos vyriausybės pateiktų argumentų nepakanka tam, kad būtų paneigta šiems klausimams taikoma svarbos prezumpcija, remiantis šio sprendimo 38 punkte priminta jurisprudencija, nes jie iš esmės susiję su Sąjungos teisę atitinkančio pagrindinėje byloje taikytinų nacionalinės teisės nuostatų aiškinimo tvarka, visų pirma atsižvelgiant į Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies h ir i punktus, kaip juos aiškina Teisingumo Teismas.
- 47 Šiomis aplinkybėmis Slovakijos vyriausybės nurodytam nepriimtinumui pagrindui, susijusiam su kito teisinio pagrindo buvimu, t. y. netiksliu MN paminėjimu nagrinėjamoje sutartyje, dėl kurio galima patenkinti ieškinį pagrindinėje byloje neišnagrinėjus pareigos nurodyti grąžintinų sumų paskirstymą tarp kredito gavėjo mokėtinų privalomų įmokų, palūkanų ir kitų išlaidų, bet kuriuo atveju negalima pritarti. Šiuo klausimu reikia pažymėti, pirma, kad 2019 m. rugsėjo 5 d. Sprendime *Pohotovost* (C-331/18, EU:C:2019:665, 35 ir 38 punktai) Teisingumo Teismas jau atmetė panašų argumentą, ir, antra, šios vyriausybės nurodyti skirtumai tarp pagrindinės bylos ir bylos, kurioje priimtas tas sprendimas, nepateisina kitos, ne atmetimo, galimybės.

48 Remiantis tuo, kas išdėstyta, darytina išvada, kad penktasis ir šeštasis klausimai yra priimtini.

Dėl pirmojo klausimo

- 49 Visų pirma reikia priminti Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją, pagal kurią vykstant nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo bendradarbiavimo procedūrai, įtvirtintai SESV 267 straipsnyje, pastarasis nacionaliniam teismui turi pateikti naudingą atsakymą, kuris leistų išnagrinėti jam pateiktą bylą. Atsižvelgiant į tai, prireikus Teisingumo Teismas turi performuluoti jam pateiktus klausimus (žr., be kita ko, 2015 m. gruodžio 17 d. Sprendimo *Neptune Distribution*, C-157/14, EU:C:2015:823, 33 punktą ir 2020 m. lapkričio 25 d. Sprendimo *Banca B.*, C-269/19, EU:C:2020:954, 24 punktą).
- 50 Nagrinėjamoje byloje, net jei formaliai žiūrint prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas apribojo savo pirmąjį klausimą Chartijos 47 straipsnio aiškinimu, ši aplinkybė netrukdo Teisingumo Teismui pateikti jam visapusišią Sąjungos teisės išaiškinimą, kuris gali būti naudingas sprendimui jo nagrinėjamoje byloje priimti, iš visos nacionalinio teismo pateiktos informacijos, ypač iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvuojamosios dalies, atrenkant aiškintinus Sąjungos teisės klausimus, atsižvelgiant į ginčo dalyką (šiuo klausimu žr. 2015 m. gruodžio 17 d. Sprendimo *Neptune Distribution*, C-157/14, EU:C:2015:823, 34 punktą ir 2019 m. gegužės 8 d. Sprendimo *PI*, C-230/18, EU:C:2019:383, 43 punktą).
- 51 Nagrinėjamu atveju pateiktą pirmąjį klausimą reikia suprasti taip, kad juo iš esmės siekiama išsiaiškinti, ar veiksmingumo principas draudžia nacionalines teisės nuostatas, kuriose numatyta, kad ieškiniui, kurį vartotojas pareiškia dėl nepagrįstai sumokėtų sumų grąžinimo pagal Direktyvą 93/13 arba Direktyvos 2008/48 reikalavimams prieštaraujančias sąlygas, taikomas trejų metų senaties terminas, kuris pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kai buvo nepagrįstai praturtėta.
- 52 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad iš suformuotos jurisprudencijos matyti, jog, jei nėra konkrečią sritį reglamentuojančių Sąjungos nuostatų, pagal procesinės autonomijos principą kiekvienos valstybės narės vidaus teisės sistemoje turi būti reglamentuotos ieškinių ir skundų, skirtų teisės subjektų iš Sąjungos teisės kildinamoms teisėms užtikrinti, procesinės taisyklės su sąlyga, kad jos nėra mažiau palankios nei taisyklės, reglamentuojančios panašias situacijas, kurioms taikoma vidaus teisė (lygiavertiškumo principas), ir kad dėl jų netampa praktiškai neįmanoma ar pernelyg sudėtinga pasinaudoti Sąjungos teisės suteiktomis teisėmis (veiksmingumo principas) (šiuo klausimu žr. 2020 m. liepos 16 d. Sprendimo *Caixabank ir Banco Bilbao Vizcaya Argentaria*, C-224/19 ir C-259/19, EU:C:2020:578, 83 punktą ir 2020 m. spalio 6 d. Sprendimo *La Quadrature du Net ir kt.*, C-511/18, C-512/18 ir C-520/18, EU:C:2020:791, 223 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 53 Konkrečiai dėl veiksmingumo principo, kuris vienintelis nurodytas šioje byloje, reikia pažymėti, kad pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją kiekvieną atvejį, kai kyla klausimas, ar dėl nacionalinės procesinės teisės nuostatos Sąjungos teisės taikymas tampa neįmanomas arba pernelyg sudėtingas, reikia nagrinėti atsižvelgiant į šios nuostatos svarbą visame procese, į proceso eigą ir jo ypatumus įvairiuose nacionaliniuose teismuose. Turint tai omenyje, prireikus reikia atsižvelgti į nacionalinę teismų sistemą pagrindžiančius principus, pavyzdžiui, teisės į gynybą apsaugą, teisinio saugumo ir sklandaus proceso principus (žr., be kita ko, 2017 m. kovo 15 d. Sprendimo *Aquino*, C-3/16, EU:C:2017:209, 53 punktą ir 2020 m. liepos 9 d. Sprendimo *Raiffeisen Bank ir BRD Groupe Soci t  G n rale*, C-698/18 ir C-699/18, EU:C:2020:537, 60 punktą).
- 54 Be to, Teisingumo Teismas patikslino, kad valstybių narių pareiga užtikrinti iš Sąjungos teisės kylančių asmenų teisių veiksmingumą reiškia, be kita ko, kiek tai susiję su iš Direktyvos 93/13 kylančiomis teisėmis, veiksmingos teisminės gynybos reikalavimą, taip pat įtvirtintą Chartijos 47 straipsnyje, kuris

visų pirma taikomas tokiomis teisėmis grindžiamų ieškinių procesinėms priemonėms (šiuo klausimu žr. 2014 m. liepos 17 d. Sprendimo *Sánchez Morcillo ir Abril García*, C-169/14, EU:C:2014:2099, 35 punktą; taip pat 2018 m. gegužės 31 d. Sprendimo *Sziber*, C-483/16, EU:C:2018:367, 49 punktą).

- 55 Būtent atsižvelgiant į šias aplinkybes reikia išnagrinėti, ar nacionalinė senaties termino nuostata, kaip antai nurodyta šio sprendimo 51 punkte, gali būti laikoma atitinkančia veiksmingumo principą, turint omenyje tai, kad šis nagrinėjimas turi apimti ne tik pagrindinėje byloje aptariamo termino trukmę, bet ir jo taikymo tvarką, įskaitant veiksnį, kuriuo remiantis pradėtas skaičiuoti minėtas terminas (šiuo klausimu žr. 2020 m. liepos 9 d. Sprendimo *Raiffeisen Bank ir BRD Groupe Société Générale*, C-698/18 ir C-699/18, EU:C:2020:537, 61 punktą).
- 56 Pirma, kalbant apie senaties termino taikymą ieškiniams, kuriuos pareiškia vartotojai, siekdami apginti iš Sąjungos teisės kylančias teises, reikia pažymėti, kad pati tokia taisyklė neprieštarauja veiksmingumo principui, jeigu dėl jos taikymo netampa praktiškai neįmanoma ar pernelyg sudėtinga pasinaudoti teisėmis, suteiktomis visų pirma pagal Direktyvą 93/13 ir Direktyvą 2008/48.
- 57 Teisingumo Teismas jau yra pripažinęs, kad vartotojo apsauga nėra absoliuti ir kad teisinio saugumo sumetimais nustatomi pagrįsti naikinamieji terminai ieškiniui pareikšti yra suderinami su Sąjungos teise (2020 m. liepos 9 d. Sprendimo *Raiffeisen Bank ir BRD Groupe Société Générale*, C-698/18 ir C-699/18, EU:C:2020:537, 56 punktas ir 2020 m. liepos 16 d. Sprendimo *Caixabank ir Banco Bilbao Vizcaya Argentaria*, C-224/19 ir C-259/19, EU:C:2020:578, 82 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 58 Konkrečiau kalbant, Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalimi ir 7 straipsnio 1 dalimi nedraudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias nėra nustatyta senaties termino pareikšti ieškinį dėl sutartyje, verslininko sudarytoje su vartotoju, naudojamos nesąžiningos sąlygos pripažinimo niekine, tačiau yra taikomas senaties terminas ieškiniu dėl šio konstatavimo restitucinių padarinių pareiškimui, jei laikomasi lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų (šiuo klausimu žr. 2020 m. liepos 9 d. Sprendimo *Raiffeisen Bank ir BRD Groupe Société Générale*, C-698/18 ir C-699/18, EU:C:2020:537, 58 punktą ir 2020 m. liepos 16 d. Sprendimo *Caixabank ir Banco Bilbao Vizcaya Argentaria*, C-224/19 ir C-259/19, EU:C:2020:578, 84 punktą).
- 59 Antra, dėl nagrinėjamo senaties termino trukmės, kuri šiuo atveju yra treji metai, Teisingumo Teismas nusprendė, kad jei šis terminas yra nustatytas ir žinomas iš anksto, jis iš principo atrodo pakankamas, kad vartotojas galėtų parengti ir pareikšti veiksmingą ieškinį, todėl šis terminas nėra nesuderinamas su veiksmingumo principu (šiuo klausimu žr. 2020 m. liepos 9 d. Sprendimo *Raiffeisen Bank ir BRD Groupe Société Générale*, C-698/18 ir C-699/18, EU:C:2020:537, 62 ir 64 punktus ir 2020 m. liepos 16 d. Sprendimo *Caixabank ir Banco Bilbao Vizcaya Argentaria*, C-224/19 ir C-259/19, EU:C:2020:578, 87 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 60 Vis dėlto, trečia, kalbant apie nagrinėjamam senaties terminui nustatytą atskaitos tašką, tokiomis aplinkybėmis, kokios susiklostė pagrindinėje byloje, yra didelė rizika, kad suinteresuotasis vartotojas per nustatytą terminą nepasinaudos Sąjungos teisės jam suteiktomis teisėmis (šiuo klausimu žr. 2020 m. kovo 5 d. Sprendimo *OPR-Finance*, C-679/18, EU:C:2020:167, 22 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją), todėl jis negalės remtis šiomis teisėmis.
- 61 Iš tiesų iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuorodų, visų pirma pirmajame klausime, matyti, kad Civilinio kodekso 107 straipsnio 2 dalyje numatytas trejų metų terminas pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kai buvo nepagrįstai praturtėta, ir kad senaties terminas suėjo, net jei vartotojas pats negali įvertinti, ar sutarties sąlyga yra nesąžininga arba jis nežinojo, kad nagrinėjama sutarties sąlyga nesąžininga.
- 62 Šiuo klausimu svarbu atsižvelgti į tai, kad vartotojo padėtis yra mažiau palanki nei verslininko tiek dėl derybinės galios, tiek dėl turimos informacijos, taip pat į tai, kad vartotojai gali nežinoti arba nesuvokti iš Direktyvos 93/13 ar Direktyvos 2008/48 kylančių savo teisių apimties (šiuo klausimu žr. 2020 m.

liepos 9 d. Sprendimo *Raiffeisen Bank ir BRD Groupe Société Générale*, C-698/18 ir C-699/18, EU:C:2020:537, 65–67 punktus ir 2020 m. liepos 16 d. Sprendimo *Caixabank ir Banco Bilbao Vizcaya Argentaria*, C-224/19 ir C-259/19, EU:C:2020:578, 90 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

- 63 Kaip savo išvados 71–73 punktuose iš esmės pažymėjo generalinis advokatas, kredito sutartys, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėje byloje, paprastai vykdomos ilgą laikotarpį, todėl, jeigu įvykis, nuo kurio skaičiuojamas trejų metų senaties terminas, yra bet koks kredito gavėjo atliekamas mokėjimas, gali būti, kad bent dėl dalies atliktų mokėjimų senatis bus suėjusi prieš įvykdant šią sutartį, todėl pagal tokių senaties režimą vartotojams gali būti sistemingai nesuteikiama galimybė reikalauti grąžinti mokėjimus, atliktus pagal minėtoms direktyvoms prieštaraujančias sutarties sąlygas.
- 64 Taigi reikia manyti, kad dėl tokių procesinių taisyklių, kokios nagrinėjamos pagrindinėje byloje, kiek pagal jas reikalaujama, kad vartotojas per trejų metų terminą, skaičiuojamą nuo nepagrįsto praturtėjimo datos, imtųsi veiksmų teisme, ir tiek, kiek šis praturtėjimas gali vykti vykdamas ilgalaikes sutartis, dėl jų tampa pernelyg sudėtinga naudotis Direktyva 93/13 arba Direktyva 2008/48 suteikiamomis teisėmis, pažeidžiant veiksmingumo principą (pagal analogiją žr. 2020 m. liepos 9 d. Sprendimo *Raiffeisen Bank ir BRD Groupe Société Générale*, C-698/18 ir C-699/18, EU:C:2020:537, 67 ir 75 punktus; taip pat 2020 m. liepos 16 d. Sprendimo *Caixabank ir Banco Bilbao Vizcaya Argentaria*, C-224/19 ir C-259/19, EU:C:2020:578, 91 punktą).
- 65 Be to, kaip savo išvados 87 ir 89 punktuose pažymėjo generalinis advokatas, verslininko, kuris remiasi nesąžininga pripažinta sąlyga, tyčia neturi reikšmės vartotojų teisėms, kylančioms iš Direktyvos 93/13 nuostatų, ir tas pats pasakytina apie Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalį. Todėl tam, kad galėtų pasinaudoti teisėmis pagal šias nuostatas, vartotojas negali būti įpareigotas įrodyti tyčinio verslininko elgesio pobūdžio. Darytina išvada, kad galimybė pratęsti trejų metų senaties terminą su sąlyga, kad vartotojas įrodo verslininko tyčią, numatytą Civilinio kodekso 107 straipsnio 2 dalyje, negali paneigti ankstesniame šio sprendimo punkte padarytos išvados.
- 66 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, kad veiksmingumo principas aiškinamas kaip draudžiantis nacionalinės teisės nuostatas, kuriose numatyta, kad ieškiniui, kurį vartotojas pareiškia dėl nepagrįstai sumokėtų sumų vykdamas kredito sutartį grąžinimo ir kuris grindžiamas nesąžiningomis sutarties sąlygomis, kaip jos suprantamos pagal Direktyvą 93/13, arba Direktyvos 2008/48 reikalavimams prieštaraujančiomis sąlygomis, taikomas trejų metų senaties terminas, kuris pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kai buvo nepagrįstai praturtėta.

Dėl antrojo klausimo

- 67 Kadangi antrasis klausimas pateiktas tik tuo atveju, jei į pirmąjį būtų atsakyta neigiamai, į jį atsakyti nereikia, atsižvelgiant į teigiamą atsakymą į pirmąjį klausimą.

Dėl penktojo ir šeštojo klausimų

- 68 Penktuoju ir šeštuoju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo iš esmės klausia, kaip turi būti aiškinama Sąjungos teisę atitinkanti nacionalinės teisės nuostata, kuri pripažinta suderinama su iš Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies h ir i punktų išplaukiančiais reikalavimais, kaip jie aiškinami 2016 m. lapkričio 9 d. Sprendime *Home Credit Slovakia* (C-42/15, EU:C:2016:842), kai aptariama kredito sutartis buvo sudaryta iki šio sprendimo paskelbimo ir iki minėtų nacionalinės teisės nuostatų pakeitimo, atlikto siekiant, kad jos atitiktų minėtame sprendime pateiktą aiškinimą.

- 69 Šiuo klausimu reikia patikslinti, kad minėto sprendimo 59 punkte, susijusiame su 2011 m. redakcijos Įstatymo Nr. 129/2010 9 straipsnio 2 dalimi, taip pat nurodyta šiame sprendime, Teisingumo Teismas Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalies h ir i punktus aiškino taip: terminuotoje kredito sutartyje, kurioje numatytas kapitalo amortizavimas atskirais mokėjimais, neturi būti pateikta amortizavimo lentelė, nurodanti tikslią kiekvienos įmokos dalį, kuri skirta šiam kapitalui grąžinti, ir kad šios nuostatos, siejamos su minėtos direktyvos 22 straipsnio 1 dalimi, neleidžia valstybėms narėms savo nacionalinės teisės aktuose numatyti tokios pareigos.
- 70 2019 m. rugsėjo 5 d. Sprendime *Pohotovost'* (C-331/18, EU:C:2019:665, 51 punktas) Teisingumo Teismas patvirtino, kad pagal minėtos direktyvos 10 straipsnio 2 dalies h–j punktus, siejamus su jos 22 straipsnio 1 dalimi, draudžiama nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią kredito sutartyje turi būti pateiktas kiekvieno kredito grąžinimo mokėjimų suskirstymas, prireikus nurodant kapitalo amortizaciją, palūkanas ir kitus mokesčius.
- 71 Be to, reikia priminti, kad pagal suformuotą jurisprudenciją Sąjungos teisės normos išaiškinimas, kurį pateikia Teisingumo Teismas, paaiškina ir patikslina šios normos prasmę ir turinį, kaip ji turėtų būti suprantama ir taikoma nuo įsigaliojimo momento. Tai reiškia, kad taip išaiškintą normą teismai gali ir turi taikyti net teisiniams santykiams, atsiradusiems ir susidariusiems prieš priimant sprendimą, kuriame išnagrinėtas prašymas dėl išaiškinimo, jei tenkinamos sąlygos, leidžiančios kompetentingiems teismams pareikšti ieškinį, susijusį su minėtos normos taikymu (šiuo klausimu žr. 2019 m. rugsėjo 5 d. Sprendimo *Pohotovost'*, C-331/18, EU:C:2019:665, 53 punktą).
- 72 Taigi, pagrindinėje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, remdamasis vidaus teisėje pripažintais metodais, Slovakijos teisės nuostatas, taikytinas aptariamos sutarties sudarymo dieną, t. y. 2011 m. gegužės 30 d., turi aiškinti kuo labiau laikydamasis Direktyvos 2008/48, kaip ji aiškinama 2016 m. lapkričio 9 d. Sprendime *Home Credit Slovakia* (C-42/15, EU:C:2016:842). Tas teismas negali pagrįstai manyti, jog neturi galimybės aiškinti nacionalinės teisės nuostatos taip, kad ji atitiktų Sąjungos teisę, vien dėl to, jog Slovakijos teismų buvo nuolat pateikiamas toks šios nuostatos išaiškinimas, kuris neatitiko šios teisės (šiuo klausimu žr. 2019 m. rugsėjo 5 d. Sprendimo *Pohotovost'*, C-331/18, EU:C:2019:665, 54 ir 55 punktus ir 2020 m. kovo 5 d. Sprendimo *OPR-Finance*, C-679/18, EU:C:2020:167, 42 ir 44 punktus).
- 73 Nors tokią pareigą aiškinti pagal šią teisę riboja bendrieji teisės principai, ypač teisinio saugumo principas, ir ji negali pagrįsti nacionalinės teisės aiškinimo *contra legem*, nacionaliniai teismai, įskaitant tuos, kurie sprendimus priima galutine instancija, vis dėlto prireikus turi pakeisti suformuotą nacionalinę jurisprudenciją, jeigu ji pagrįsta su direktyvos tikslais nesuderinamu nacionalinės teisės aiškinimu (šiuo klausimu žr. 2019 m. rugsėjo 5 d. Sprendimo *Pohotovost'*, C-331/18, EU:C:2019:665, 56 punktą ir 2020 m. kovo 5 d. Sprendimo *OPR-Finance*, C-679/18, EU:C:2020:167, 43 ir 45 punktus).
- 74 Nagrinėjamu atveju Teisingumo Teismas 2019 m. rugsėjo 5 d. Sprendime *Pohotovost'* (C-331/18, EU:C:2019:665, 57 punktas) nusprendė, kad Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalis ir 22 straipsnio 1 dalis, kaip jos aiškinamos 2016 m. lapkričio 9 d. Sprendime *Home Credit Slovakia* (C-42/15, EU:C:2016:842), taikytinos kredito sutarčiai, kaip antai nagrinėjamai pagrindinėje byloje, kuri buvo sudaryta iki to sprendimo paskelbimo ir iki nacionalinės teisės aktų pakeitimo iš dalies, atlikto siekiant, kad jie atitiktų minėtame sprendime pateiktą aiškinimą. Taip Teisingumo Teismas nusprendė, kad subsidiarūs klausimai, kuriuos prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pateikė byloje, kurioje priimtas 2019 m. rugsėjo 5 d. Sprendimas *Pohotovost'* (C-331/18, EU:C:2019:665), ir kurie, kaip ir šioje byloje, buvo susiję su galimu šių Direktyvos 2008/48 nuostatų poveikiu privačių asmenų, susijusių su ginču pagrindinėje byloje, santykiams, tuo atveju (neįrodytu), kai minėtų teisės nuostatų negalima aiškinti kaip atitinkančių Sąjungos teisę, neteko dalyko.

- 75 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į penktąjį ir šeštąjį klausimus reikia atsakyti taip: Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalis ir 22 straipsnio 1 dalis, kaip jos aiškinamos 2016 m. lapkričio 9 d. Sprendime *Home Credit Slovakia* (C-42/15, EU:C:2016:842), taikytinos kredito sutarčiai, kuri buvo sudaryta iki to sprendimo paskelbimo ir iki nacionalinės teisės nuostatų pakeitimo, atlikto siekiant, kad jie atitiktų minėtame sprendime pateiktą aiškinimą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 76 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

- 1. Veiksmingumo principą reikia aiškinti taip, kad juo draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kuriose numatyta, kad ieškiniui, vartotojo pareikštam dėl nepagrįstai sumokėtų sumų vykdant kredito sutartį grąžinimo ir grindžiamam nesąžiningomis sutarties sąlygomis, kaip jos suprantamos pagal 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvą 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais, arba 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinančios Tarybos direktyvą 87/102/EEB reikalavimams prieštaraujančiomis sąlygomis, taikomas trejų metų senaties terminas, kuris pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kai buvo nepagrįstai praturtėta.**
- 2. Direktyvos 2008/48 10 straipsnio 2 dalis ir 22 straipsnio 1 dalis, kaip jos aiškinamos 2016 m. lapkričio 9 d. Sprendime *Home Credit Slovakia* (C-42/15, EU:C:2016:842), taikytinos kredito sutarčiai, kuri buvo sudaryta iki to sprendimo paskelbimo ir iki nacionalinės teisės nuostatų pakeitimo, atlikto siekiant, kad jie atitiktų minėtame sprendime pateiktą aiškinimą.**

Parašai.